**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

**Кафедра легкої атлетики**

**Павлось О.О.**

# ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ. СУЧАСНИЙ СТАН ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Лекція з навчальної дисципліни
**«ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОБРАНОГО ВИДУ СПОРТУ, СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ»**
Для студентів спеціальності 017 фізична культура і спорт,
014 середня освіта (фізична культура)

“Затверджено”
на засіданні кафедри легкої атлетики
“___” _____ 2018 р. протокол № 1
Зав. каф._____Свищ Я.С.

З М І С Т

1. Розвиток легкої атлетика від Стародавньої Греції до сьогоднішніх днів.
1.1. Легка атлетика в стародавні часи.
1.2. Розвиток сучасної легкої атлетики.
2. Розвиток легкої атлетики на території України в різні часи.
2.1. Розвиток легкої атлетики в Україні за часів Царської Росії та СРСР.
2.2. Розвиток легкої атлетики на Західній Україні.
3. Успіхи українських легкоатлетів на Олімпійських іграх.
3.1. Виступи українських легкоатлетів у складі збірної команди СРСР.
3.2. Виступи українських легкоатлетів за часів незалежності.

## 1. РОЗВИТОК ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКА ВІД СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ДО СЬОГОДНІШНІХ ДНІВ

**1.1. Легка атлетика в стародавні часи.** Археологічні розкопки, наскальні малюнки та стародавні манускрипти свідчать про те, що за багато віків до нашої ери змагання з легкої атлетики проводилися деякими народами Азії та Африки. Змагання зі швидкісного бігу були відомі як у Стародавньому Єгипті, так і в багатьох країнах Близького та Далекого Сходу. Великої популярності легкоатлетичний спорт досяг у Стародавній Греції.

Причиною проведення спортивних змагань у цій країні було те, що багаточисельні війни вимагали наявності сильних і спритних людей. Тому, в містечку Олімпія, біля підніжжя пагорба Кроноса, де знаходився славнозвісний храм Зевса, стали проводитися загальнонаціональні змагання, які отримали назву Олімпійських ігор.

На Олімпійські ігри збиралася величезна кількість людей із різних міст Греції. Про значення та популярність цього спортивного свята свідчить той факт, що під час Олімпіад по всій країні припинялися війни.

Перша відома нам Олімпіада відбулася в 776 році до н. е. До програми було включено біг на один стадій (192,27 м), чи, як його тоді називали, «дромос». На XIV Олімпіаді було включено подвійний біг, чи «діаулос», а на XV Іграх біг на довгу дистанцію – «долікос» (24 стадія). У 708 році до н. е. на XVIII Олімпіаді спортсмени почали змагатися у п’ятиборстві (пентатлоні), яке включало біг, метання списа, диска, стрибки в довжину та боротьбу.

Таким чином, у Стародавній Греції культивувалися майже всі види легкої атлетики. У підготовці спортсменів до змагань греки наблизилися до нашого часу. Так, вони виконували різні підготовчі вправи, які нагадували сучасні бігові, практикували біг по воді та піску. Старт у бігу надавався за сигналом, і спортсмен, який робив фальстарт, суворо карався. Бігуни на старті для упору ніг використовували спеціальну плиту (балбис). Кожний спортсмен біг по окремій

доріжці, і для визначення переможця проводилися попередні та фінальні забіги. Своєрідно проводилися стрибки в довжину. Учасники Олімпійських ігор розбігалися як у наш час, але стрибали з гантелями в руках, вага яких коливалася від 1,5 до 4,5 кг. Греки метали спис і диск вагою від 3 до 5,7 кг. Поступово Олімпійські ідеї розповсюдилися і в інші країни. Важливою та постійною умовою для допуску до Олімпійських ігор була обов'язкова десятимісячна підготовка на батьківщині атлетів й інтенсивне тридцятиденне тренування в Греції перед початком ігор. Під керівництвом досвідчених тренерів, «гімнастів», атлети серйозно та наполегливо готувалися до ігор. Тренери користувалися великою повагою і при перемозі їх вихованців у Олімпії встановлювались статуї тренерів, на їх честь складались урочисті пісні.

Нагородження переможця Олімпійських ігор було справою всього міста, де він проживав. Місто, навіть саме маленьке, зустрічало переможця з такою розкішшю, з якою зазвичай зустрічали лише полководців чи царів після перемоги. І старий, і малий виходили на вулиці, щоб побачити сина міста, який тепер став знаменитим і великим. Іноді, для тріумфального проходження на честь переможця, в міській стіні пробивали проходи, щоб таким чином показати, що місто, в якому проживають такі видатні люди, не має потреби в стінах. Переможець у пурпурному одязі проїжджав у парадній колісниці по вулицях міста, його осипали квітами й супроводжували аплодисментами. Переможця прославляли у віршах і піснях, йому надавали пільги – безкоштовне харчування протягом усього життя, звільняли від податків, надавали безкоштовне місце в театрі, а також нагороджували цінними подарунками.

Велика популярність Олімпійських ігор, високі досягнення, які демонстрували атлети, пояснюється всім укладом життя, системою фізичного виховання, яка існувала в Стародавній Греції. У Спарті фізичне виховання носило прикладний, військовозобов'язуючий характер. Тільки виховуючи сильних загартованих воїнів, спартанці могли протистояти своїм багаточисельним ворогам. Уже з семи років діти спартанців виховувалися у громадських школах, де головна увага приділялася фізичній підготовці.

По-іншому будувалася виховна система в Афінах, де поряд з фізичною культурою широко розвивалися науки та мистецтво. Виховна система в Афінах відкривала великий простір для різнобічного розвитку особистості. Ось чому стародавні греки були добре підготовлені до участі в Олімпійських іграх, уміли й любили не тільки змагатися, але й демонструвати свій високий інтелект. Захоплення стародавніх греків спортом взагалі, та легкою атлетикою зокрема, знайшло своє відображення в багатьох архітектурних, скульптурних і літературних пам'ятках.

У 393 році н. е. Олімпійські ігри припинили своє існування у зв'язку з втратою Грецією самостійності та переходом її під владу Римської імперії. Разом з Олімпійськими іграми античності на довгий час зник і грецький ідеал виховання гармонії тіла й духу, фізичної краси й духовного благородства. Більше тисячоліття

повинно було пройти, щоб у новій ситуації, тепер вже не на національному, а на міжнародному рівні було відроджено Олімпійські ігри.

**1.2. Розвиток сучасної легкої атлетики.** Вважається, що початок історії сучасної легкої атлетики розпочинається з 1837 року змаганнями з бігу на 2 км учнів коледжу міста Регбі (Англія). Після цього такі змагання почали проводити і в інших навчальних закладах Англії. З часом у програму змагань почали включати біг на короткі дистанції, біг з перешкодами, метання, а з 1851 року – стрибки в довжину та висоту з розбігу. У 1864 році між університетами Оксфорда та Кембриджа були проведені перші змагання, які стали в подальшому щорічними.

Важливими етапами розвитку легкої атлетики було створення в 1865 році Лондонського атлетичного клубу, а в 1880 році – Національної легкоатлетичної асоціації, яка об'єднала всі легкоатлетичні організації Англії. У 1866 році вперше відбулася національна першість Англії. Дещо пізніше легкоатлетичний спорт почав розвиватися в США. Особливо популярні були змагання з бігу. Так, відомо, що американець Ч. Роуелл за 12 годин пробіг 144 км 64 м. У 1868 році в Нью-Йорку був створений легкоатлетичний клуб, а в 1875 році – Університетський легкоатлетичний союз і Національна легкоатлетична асоціація. Перший чемпіонат США з легкої атлетики відбувся в 1875 році.

Суттєвим стимулом для подальшого розвитку спорту, в тому числі й легкої атлетики, стало відродження Олімпійських ігор.

Організація перших міжнародних Олімпійських ігор сучасності пов'язана з ім'ям французького педагога та громадського діяча П'єра де Кубертена, який вважав, що Олімпійські ігри сприятимуть зміцненню дружніх стосунків і миру між країнами. Саме це відображає Олімпійський прапор із п'ятьма сплетеними кільцями, які символізують п'ять континентів.

За ініціативою Кубертена 16 червня 1894 р. у великій залі Сорбонського університету (Париж) зібралося близько 2000 чоловік. У запрошеннях був зроблений надпис "Конгрес відродження Оліипійських Ігор".

На його відкритті в актовому залі Сорбони були присутні 79 делегатів від 49 спортивних організацій 12 країн, включаючи США, Італію, Францію, Іспанію, Грецію і Росію (вихованець із Полтави) О. Д. Бутовський. На конгресі прийнято рішення про відновлення Олімпійських ігор і проведення першої Олімпіади в 1896 році в Греції. На цьому ж засіданні конгресу було створено Міжнародний Олімпійський комітет (МОК), до складу якого обрали О. Д. Бутовського.

У період з 1896 р. і до теперішнього часу проведено 31 Олімпійські ігри (Ігри 1916 р. в Берліні, 1940 р. в Токіо та 1944 р. в Хельсінкі не відбулися через війни). До 1928 р. в Олімпійських іграх брали участь лише чоловіки, а з 1928 р. МОК дозволив брати участь і жінкам.

Легка атлетика завжди була найпопулярнішим видом спорту у програмі Олімпійських ігор. Вона збирала найбільшу кількість учасників і глядачів. Учасниками I Олімпійських ігор у Афінах були лише 59 атлетів із 8 країн. Вони

змагалися в 12 видах легкої атлетики: у бігу на 100, 400, 800 і 1500 м, марафоні, бігу на 100 м з бар'єрами; стрибках у висоту, довжину, з жердиною і потрійному стрибку, штовханні ядра і метанні диска. На старт вийшли 59 легкоатлетів-чоловіків з 10 країн. Першим переможцем Олімпійських ігор став американець Дж. Конноллі, який виграв змагання у потрійному стрибку. Головною подією Олімпіади став біг класичною трасою Марафон – Афіни (42,195 км). З тих 25 спортсменів, що стартували, фінішували лише 7, а переможець пробігу – грек С. Луїс – став національним героєм.

Серед володарів перших золотих олімпійських нагород були представники тільки трьох країн: США, Австралії та Греції.

Програма змагань легкоатлетів на II Олімпійських іграх 1900 р. у Парижі була збільшена вдвічі і включала вже 24 види. До них, поряд з класичними, – біг на 200 м, 400 м з бар'єрами, метання молота – ввійшли й такі види, як біг на 60 м, 200 м з бар'єрами, 2500, 4000 і 5000 м з перешкодами, стрибки з місця і навіть перетягування канату; дистанція бар'єрного бігу збільшилась від 100 до 110 м.

Майже в кожну Олімпіаду вносилися зміни до програми змагань легкоатлетів. Одні види, що були створені штучно і тому не мали великої популярності, швидко зникали, інші – широко розповсюджені – залишались у програмі, а правила їх удосконалювались.

На Іграх 1904 р. у Сент-Луїсі (США) до програми змагань було включено легкоатлетичне багатоборство. Це було десятиборство, до складу якого входили спортивна ходьба і метання молота. Чотири роки потому легкоатлети стали змагатися за олімпійські нагороди у спортивній ходьбі (дві дистанції) і метанні списа (два способи). Любителі античної старовини домоглися того, щоб метальники диска і списа змагалися у двох видах, метаючи прилади сучасним і грецьким способами.

Наступним кроком щодо удосконалення олімпійської легкоатлетичної програми стали Ігри 1912 р., що відбулися у столиці Швеції Стокгольмі. Програма олімпійських стартів легкоатлетів багато в чому наблизилася до сучасної. До неї, щоправда, ще не входили стрибки з місця, п'ятиборство, а результати метальників визначались як звичайним способом, так і за сумою спроб з двох рук, але зате з'явилися біг на 5000 і 10000 м, естафетний біг 4х100 і 4х400 м. До програми десятиборства входили в основному уже ті види, з яких змагаються і зараз, хоча самі змагання проводилися протягом трьох днів.

У 1920 р. до програми змагань легкоатлетів-чоловіків було включено біг на 3000 м з перешкодами і повернувся біг на 400 м з бар'єрами. В 1932 р. з'явилася спортивна ходьба на 50 км. Нарешті у 1956 р. відбулася остання на сьогоднішній день зміна: дистанція спортивної ходьби з 10 км збільшилась до 20 км. З того часу статус «олімпійський» мають 24 легкоатлетичні види.

Якщо програма змагань чоловіків була розроблена майже 100 років тому, то програма жіночих змагань постійно удосконалюється. Вперше легкоатлетки взяли участь в Олімпійських іграх 1928 р. в Амстердамі. Стартували вони лише в

п’ятьох видах: бігу на 100 і 800 м, естафетному бігу 4ч100 м, стрибках у висоту і метанні диска. На наступних Іграх кількість видів збільшилась до 7 за рахунок бар’єрного бігу на 80 м і метання списа. На Іграх 1948 р. були введені біг на 200 м, стрибки в довжину і штовхання ядра, 1964 р. – біг на 400 м і п’ятиборство, 1972 р. – біг на 1500 м і естафетний біг 4ч400 м, а дистанція бар’єрного бігу збільшилась з 80 до 100 м.

Після Олімпіади 1980 р. на зміну п’ятиборству прийшло семиборство. На Іграх 1996 р. жінки змагалися вже у 20 видах легкої атлетики, а на літньому чемпіонаті світу 1999 р. і Олімпіаді в Сіднеї (2000 р.) жінки почали змагатися в стрибках з жердиною і метанні молота. Починаючи з чемпіонату світу 2005 р. жінки розігрують медалі і у бігу на 3000 м з перешкодами (стипль-чез).

У 2020 році у Токіо жінки вже будуть змагатись у новій дисципліні 50 км спортивною ходьбою. Отже, у програмі жіночих олімпійських змагань з легкої атлетики постійно з’являються нові види.

## 2. Розвиток легкої атлетики на території України в різні часи

### 2.1. Розвиток легкої атлетики в Україні за часів Царської Росії та СРСР.

Легкоатлетичний спорт в Росії, а також на Україні, оскільки Наддніпрянщина входила в склад Царської Росії, почав розвиватися як і в багатьох країнах Європи з середини XIX століття. У 1888 р. було організовано спортивний гурток в Тярлове, біля Петербурга. Вперше чемпіонат Росії з легкої атлетики був проведений у 1908 р. У ньому взяли участь біля 50 спортсменів. У 1911 р. була створена Всеросійська спілка любителів легкої атлетики, яка об’єднала біля 20 спортивних спілок Петербурга, Москви, Києва, Харкова, Мелітополя, Риги та інших міст.

Незважаючи на погані умови проведення змагань, деякі українські спортсмени, в основному кияни, демонстрували високі на той час результати. До їх числа можна віднести бігуна на 400 м А. Фукса, Н. Попову (100 м, стрибки у висоту та довжину), В. Рожкову (штовхання ядра, метання списа) та ін.

10-18 серпня 1921 р. в Харкові була проведена перша Всеукраїнська олімпіада з легкої атлетики. У змаганнях брали участь легкоатлети з Києва, Житомира, Чернігова та інших міст України. Без перебільшення можна сказати, що саме в цей період в Україні були закладені основи для розвитку всіх видів легкої атлетики. Спортивні зв’язки України з іншими країнами були започатковані в 1924 р., коли українські спортсмени вперше зустрічали в Харкові легкоатлетів із Фінляндії. Глибокий слід у історії української легкої атлетики залишили В. Калина, М. Підгаєцький, О. Безруков, В. Кожушко, Т. Васіна, Л. Губенко, Г. Спиридонова. У тридцятих роках прославились З. Синицька, З. Синицький, М.

Виставкін, О. Канакі, Г. Раєвський, Г. Артамонов, З. Борисова, І. Давиденко, В. Сидорко.

Починаючи з 1858р. у Миколаєві відбулися змагання в бігу. Бурхливо засновувалися гуртки любителів бігу в Одесі, Дніпропетровську, Мелітополі, Чернігові. Проте спортсмени Царської Росії не брали участі перших Олімпіадах 1816, 1900, 1904 років, а лише у 1906 і 1912 роках, де команда виступила вкрай невдало. Після невдалих виступів в Росії, у тім числі Україні почали проводитися свої Російські і вітчизняні Олімпіади, чемпіонати і т.ін. Відбувалися часті зустрічі легкоатлетів Києва і Москви.

Важливим етапом розвитку легкої атлетики в Україні було проведення 1-ої Всеросійської Олімпіади, яка проводилася у 1913 р. в м. Києві, з 25-ти легкоатлетичних видів. Із 7-ми міст, які прибули на Олімпіаду кияни посіли II-е місце, українцями було встановлено 7 рекордів.

Найбільш важливою віхою на шляху розвитку легкої атлетики в Україні стала 1-а Всеукраїнська Олімпіада, яка відбулася у 1921р. в Харкові і куди прибули більмо 100 учасників з Києва, Житомира, Чернігова, Катеринослава, Таганрога та ін. міст.

Восени 1923 р. в УРСР було створено Вищу Раду фізичної культури при Президії Всеукраїнського Центрального Комітету, яка стимулювала спортивну роботу. У 1923 р. у Харкові було проведено 1-у Спартакіаду України у легкоатлетичній програмі якої переважали багатоборства, а саме: 6-ство для чоловіків і 3-ство для жінок. У 1924 р. була проведена II-га Спартакіада України та відбулися перші зустріті легкоатлетів України з робітничими клубами Фінляндії, Німеччини.

У 1930 р. був створений новий державний орган “Всесоюзна рада фізичної культури”, а також у 1931р. був впроваджений комплекс ГТО у якому широко були представлені основні види легкої атлетики /бігові, стрибкові, метальні/.

Тридцяті роки стали періодом швидкого зростання українського спорту. У 1930 р. у Харкові був відкритий Державний інститут фізичної культури. П'ять технікумів фізичної культури працювали у Києві, Дніпропетроську, Одесі, Луганську, Артемівську. В 1931р. у Харкові був відкритий науково-дослідницький інститут, а у 1935 р. при Московському інституті фізичної культури вища школа тренерів. При Київському технікумі фізичної культури були створені легкоатлетичні школи у яких працювали найкращі спортсмени-тренери: Безруков О., Шехтель О., Тер-Ованеся А., Синицький З., Васильєв Г., Оббаріус Д. та ін.

Напередодні XV О.І. у 1950-1952 рр. українські легкоатлети покращили 27 рекордів республіки серед дорослих і 72 серед юнаків і дівчат. В останні ці роки проводилися цілеспрямована підготовка збірної СРСР до О.І., які мали відбутися у Хельсінкі (Фінляндія). У цей час Національний Комітет Радянського Союзу став членом Міжнародного олімпійського комітету (МОК). Найбільш успішно у ці передолімпійські 2 роки виступали як дома, також і за кордоном. Наші

легкоатлети показували наступні результати: Цибуленко В. спис-73м37см, а Белокуров і Чевгун П. у складі збірної СРСР перевищили світовий рекорд в естафетному бігу 4х800м-7.27.4. Був встановлений світовий рекерд в бігу на 800м - Плетньова Н., а Цибуденко В. установив Всесоюзний рекорд в метанні гранати - 87м79см. Рекордсменами Союзу стали також Денисенко, у стрибках з жердиною 437м, Буланчик Є. 110 м з/б - 14,4с, Вансович Є. у стрибках в висоту – 1м 90см, Канакі О. в метанні молота-53м 77см та ін.

## 2.2. Розвиток легкої атлетики на Західній Україні.

Важливо підкреслити, що зародження, розвиток, функціонування фізичної культури відбувалися в Україні специфічно. Як виразний самостійний чинник Національно-культурного життя, фізкультурно-спортивний рух в Україні виник наприкінці XIX століття. Тоді одні частини українських земель належали до різних держав, що й зумовило своєрідну особливість національно-культурного життя в окремих районах України: на Наддніпрянщині, Буковині, в Галичині і Закарпатті. Треба пам'ятати, що підвалини сучасного тіловиховання і спорту, власне, закладалися в тій невеликій частині України, якій судилося на початку XX століття стати збудником українського відродження - в Галичині. На відміну від Наддніпрянської України, на Галичині, в умовах конституційної Австро-Угорської монархії, протягом декількох десятиліть сталися доволі сприятливі умови для потужного сплеску національного життя.

Прародичем зародження гуртків, клубів з легкоатлетичного, спочатку бігу, а потім і як виду спорту в Україні і, зокрема, в Галичині можна вважати Сокільський рух, ідея якого виникла на Чехословацькій землі, а ініціатором його був Мирослав Тарке. Він у 1862 р. у Празі заснував чеське гімнастичне товариство "Сокіл". На західноукраїнських землях на відміну від Наддніпрянського краю України (оскільки сокільський рух починаючи з 1907р. охопив і Східні землі, але заборонявся Царським Російським урядом, а потім Радянським або використовувалася на свою державницьку користь), сокільський рух не мав опору щодо його створено, у 1867 і 1894 рр. Саме з 1894р. у Львові по вул. Вірменській 2 на загальних зборах у залі "Руської Бесіди" був створений і розпочав свою діяльність руханкове товариство “Сокіл”.

Галицький край і, зокрема, Львів став своєрідним "П'ємонтом". Чималу роль в діяльності “Сокола” відіграли керівники товариства "Сокіл" голова Гудзанський А. та його заступник Боберський І. (обрані у 1901р. на VIII зборах).

Окрім Сокільського руху, до якого найбільше залучалася молодь, були ще пластівський і січовий, які теж відносилися до спортивних організацій "Пласт", "Січ". Отже, всі ці рухи створювали окремі спортивні товариства, такі як “Поділля” м. Тернопіль, “Сянова Чайка” м. Перемишль, "Україна" у 1911р. м. Львів – студентське, які поза тим створювали спортивні секції, спортивні клуби

із різних видів спорту.

Особлива увага приверталася до розвитку гімнастики і легкої атлетики. Слід зазначити, що перші легкоатлетичні змагання напередодні 1-ої Світової війни (1914р.) організувало СТ “Україна” у Львові 1912р. З того часу, легка атлетика стала не тільки видом спорту, з якого влаштовують змагання, але один із засобів діяльності цілої низки тіловиховання, сокільських, січових, пластових і спортивних товариств. Найпоширенішими видами легкої атлетики були бігові, особливо біг на середні та довгі дистанції, та командні забіги, а також поширювалися і були доступні для багатьох різні види стрибків і метань.

Ось деякі результати зафіксовані до 1-ої Світової війни: метання списа - вага 800гр. - 44.30 м М.Палпаш “Сянова Чайка” (Перемишль0, штовхання ядра - 9.98 м Купчинський Р. "Україна" (Львів), стрибок з жердиною - 2м 45см Венгринович "Сянова Чайка", стрибок в довжину - 5м 70см, стрибок у висоту – 1 м 52см Щупаківський "Украіна" (Львів).

Заслуговує на особливу увагу для сучасного відродження таке традиційне щорічне свято, як День Українського спортовця, яке вперше відбулося у Львові 23 травня 1926 р. і проводилося до 1939 р. Цікавим у проведенні цього свята є те, що кожне спортивне товариство чи спортивний клуб, місто чи село могли самостійне складати програму у залежності від власних можливостей, бажань учасників чи популярності окремих видів вправ.

Програма з легкої атлетики була широка і видовищна, але завжди (окрім кросового бігу) була представлена різними спринтерськими дистанціями, бігом на середні дистанції, “бігом з плітками” (бар'єрний біг), естафети: 4х100м, 100м, 200х400х800м, 200х100х75х60м; різними видами метань, стрибків, спортивної ходьби.

Ще одно із цікавих, нині майже забутих форм змагань серед українських клубів Галичини були Запорізькі ігрища, які з ініціювало СТ “Україна” і 15 жовтня 1911 р. вони відбулися вперше. До програми увійшли тільки легкоатлетичні дисципліни, такі як: біг 100 м, 200 м, 400 м, 800 м, 1500 м, 3000 м, 5000 м, 10 000 м, естафети 4х100 м, 4х200 м, 3х10000 м., 110 м з/б, ходьба, 2 км, 3 км, стрибок у висоту з місця і з розбігу, в довжину з місця і з розбігу, стрибок з жердиною, штовхання ядра, метання диска, списа. Для жінок: біг 60 м, 100 м, 200 м, 800 м, естафети 4х75 м, 4х200 м, стрибок у довжину з місця.

У І-х ігрищах брали участь також відомі спортивні та військові діячі - Федь Черник, Гриць Лучиківський, Петро Франко. Перші Ігрища започаткували відлік перших українських рекордів з легкої атлетики на Галицьких землях.

У таблиці 7 представлені результатів переможці V-ої Олімпіади 1912р. в Стокгольмі і ІІ Запорізьких Ігрищ у Галичині 1912р.

Таблиця 7

**Порівняльна таблиця результатів переможці V Олімпіади 1912 р. у Стокгольмі і II Запорізьких Ігрищ у Галичині 1912 р.**

| V Олімпіада у Стокгольмі | | | II Запорізькі Ігрища у Галичині | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Вид | Спортсмен | Результат | Вид | Спортсмен | Результат |
| 100 м | Крейг Р. | 10,8 | 100 м | Жураківський І. | 11,4 |
| 200 м | Крейг Р. | 21,7 | 200 м | Дохнівський П. | 25,8 |
| 400 м | Рейндел Х. | 48,2 | 400 м | Жураківський І. | 57,4 |
| 5000м | Колехмайнен Х. | 14,36,6 | 5000м | Карпинський І. | 19,39,8 |
| 1000 м | Колехмайнен Х. | 31.20,8 | 1000 м | Карпинський І. | 39.37,7 |

Перші легкоатлетичні рекорди Західної України виразно засвідчили орієнтацію на розвиток легкоатлетичних видів на витривалість (ходьб, біг на середні та довгі дистанції).

Воєнні події І-ої Світової війни перервали проведення будь-яких спортивних змагань. Проте, у вересні 1923р. у Львові на площі "Сокола-Батька" проведені IV Запорізькі Ігрища, які стали Загальноукраїнськими змаганнями, де крім легкоатлетичних змагань проводилися змагання з велосипедних перегонів, спортивних ігор (гандбол, махова гра та інші).

У 1924р. проводилися V Запорізькі Ігрища, які зібрали більше 100 учасників із Станіслава, Перемишля, Рогатина і проходили упродовж 3-х днів. Рекордні результати були зафіксовані у змаганнях з легкої атлетики. Відзначилися, зокрема, Левицький В. з Перемишля 800м 2.29,0, Жарський З. зі Львова ходьби 2 км 11.02,4с, ходьба 15 км 1:29,40, біг 5000 м - 19:13,4, 3000 м 10.40,5; Худак І. зі Львова стрибок у висоту з місця 1 м 10см, у довжину – 2 м 43см, Худяк І. трискок – 10 м 80 см.

Приведення Запорізьких ігрищ на початку 20-х років дали поштовх значного поширення спортивного руху на західноукраїнських землях. їх підтримували і долучилися на засадах Сокільського та Січового рух така організація як "Просвіта". Окрім цього, саме на ці роки 1924 -1925 припадає створення у Львові Українського Спортивного Союзу. Тому, чергові VI Запорізькі Ігрища 1925р., які проходили у Львові знаменували новий рівень організації цих малих українських Олімпіад. Спортова Рада розіслала запрошення до участі спортсменам з усіх українських земель, бажаючи у цей спосіб заманіфестувати, що прагнення українського Спортовця є Соборна Українська Держава, об'єднання історично розділених українських земель. В результаті цього, у Львів приїхали буковинці СТ "Довбуш", спортсмени із Закарпаття, Чехословаччини (Прага, Брна, Подебродів), Австрії (Відень), Денцінгу. Не було тільки учасників з Великої України. Зі створення СРСР, куди й увійшла більшість українських земель, зв’язки Східної і Західної України були вкрай обмежені.

Кордон існував не тільки адміністративно-географічний чи інформаційний, а практично і політичний. І якщо галичани звертали свої погляди, були завжди в

думках зі своїми братами, то загальна діяльність спортсменів Харкова, Києва та інших міст Східної України, була скерована на Москву.

Попри неучасть спортсменів з підрадянської України Ігрища все ж таки проводилися. У програмі VI Запорізьких Ігрищ була широко представлена легкоатлетична програма для чоловіків: 800 м, 1500 м, 3600 м, 5000 м, 10000 м, спортивна ходьба, естафети 4х400 м, стрибки, метання. Слід зазначити, що успішного тону VI-м Запорізьким Ігрищам надали перші жіночі легкоатлетичні змагання, які відбулися у Львові. До травня 1925р. на площі "Сокола Батька" в рамках Ігрищ, але мали статус самостійних змагань. Необхідне нагадати, що спортивні гуртки з легкої атлетики для дівчат існували ще до 1-ої Світової війни. Ініціатором гуртка був С.Слезак. Він допоміг професору Навроцькій Д. в організації у Львові першого жіночого гуртка. Програма жіночих змагань складалася із 7 видів легкої атлетики.

На цих змаганнях були встановлені рекордні змагання зкачунок Галичини: у бігові на 60 м Світницька - 9,2 с, стрибках у довжину Снилик – 4 м 2 см.

Немає докладних відомостей про проведення VII, VIII, IX відповідно 1926, 1927, 1928рр. Наступні X-ті проводилися у Львові і Перемишлі 7-8 вересня 1929р. Відзначився Т.Козак ”Беркут” Перемишль у бігу на 200 м 25.0 с, метанні диска 34 м 02 см, метанні списа – 47 м 79 см, Є. Жарський 1500 м 4.43.0 і Улечко 1500м 4.46.0, Свита “Беркут” Перемишль - біг 5000м 19.08,4. Встановлений був рекорд Галичини в естафетному 4х100 м 48.6 с "Беркут” Перемишль.

Рекордний результат був встановлений і у жіночій естафеті 4х60м 36,6с, а Яблоновська виграла стрибки у висоту – 1 м 27 см.

Запорізькі Ігрища стали найголовнішими стартами року. До виступу у них галицькі легкоатлети готувалися особливе ретельно. Та попри зростання авторитету України та організаційні труднощі вирішено було відмовитися проводити їх щорічно. Незважаючи на це ідея пропаганди фізичного виховання та масового поширення спорту серед українського громадянства втілювалися в інших змаганнях, а саме змаганнях присвячених Дню Українського спортовця та змагання Українського Спортового Союзу - крайові змагання з бігу навпростець.

На XI літніх Запорізьких Ігрищах планувалося провести жіночі та чоловічі змагання з легкої атлетики. Опрацьовувалася широка програма, система нагород, для кожного учасника виготовлялися відзнаки, чемпіонів і призерів, почесні грамоти, цінні подарунки тощо. Цілеспрямовано йшла підготовка до Ігрищ, а також увесь хід розвитку спорту і, зокрема, легкої атлетики в Галичині давали небезпідставні надії на високий спортивний рівень спортивних досягнень.

На початку 1935 року Спортивний Союз об'єднував 90 спортивних товариств і усі вони практично полосилися на участь у XI Запорізьких Ігрищах. Проте, очікуване свято не відбулося. Польська влада, яка тоді існувала у Галичині, заборонила проводити ігрища вже напередодні їх початку. Згодом й було заборонено й діяльність Українського Спортового Союзу. За переконанням Галичан, національне відродження і спорт – нероздільні.

# 3. УСПІХИ УКРАЇНСЬКИХ ЛЕГКОАТЛЕТІВ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ

**3.1.Виступи українських легкоатлетів у складі збірної команди СРСР.** Велично виглядають легкоатлети України які входили у склад Збірної Олімпійської команди колишнього СРСР, починаючи з 1952 року і по 1988 рік. Внесок легкоатлетів України був достатньо вагомим і стабільним.

Так, у 1952р. в Хельсінкі (Фінляндія) відбулися XV Олімпійські Ігри, у яких прийняло участь 11 українців; серед них були Цибуленко В. (метання списа), Денисенко П. (стрибок з жердиною), Буланчик Є., які посіли 4-і місця. Героєм Олімпійських Ігор став чехословацький легкоатлет Е. Заболек, який у бігу на 5000 м, 10000 м, марафоні став чемпіоном.

У Мельбурнській Олімпіаді 1956р. (Австралія) героєм став В. Куц, який з великою перевагою виграв забіги на 5000 м і 10000 м. У складі збірної було 18 українських легкоатлетів із яких Коняєва Н., Цибуленко В. у метанні списа стали бронзовими призерами. Вперше у цих Олімпійських Іграх прийняли участь Львівські легкоатлети Кутенко Ю. (десятиборство) і Чорнобай В. (стрибок з жердиною).

На XVII Олімпійських Іграх у Римі 1960 р. вдало виступила збірна СРСР. Із 14-и українських легкоатлетів золоті медалі вибороли Голубничий В. (спортивна ходьба) і Цибуленко В., а срібні завоювали Крепкіна В. у стрибках в довжину і Лисенко Л. в бігу на 800 м. Львівські легкоатлети Кутенко Ю. посів 4 місце, Брумель В. у стрибках у висоту завоював 2 місце, Бартеньєв Л. у складі естафетної команди в бігу 4х100 м посів 2 місце.

Унікальними спортивними спорудами та іншою інфраструктурою зустріли легкоатлетів XVIII Олімпійських Іграх в Токіо (Японії) у 1964 р. під час яких до фінальних змагань входило уже не 6, а 8 спортсменів. Вперше результати з бігу реєструвалися електронним секундоміром. Із 12-ти українських легкоатлетів найбільш вдало виступили Беляєв І. з бігу на 3000м з перешкодами, Брумель В. 1 місце. У складі команди були львів'яни Л. Цимож-Ясинська (метення списа) і Л. Барковський (стрибок у довжину).

Наступні XIX Олімпійських Іграх 1968р . у Мехіко (Мексика). Сумніви щодо негативного впливу кліматичних умов на спортивні показники і здоров'я спортсменів (оскільки Мехіко знаходили доцільність і ефективність тренувань в умовах середньогір'я, що було впроваджено в практику і наших легкоатлетів, особливо у видах на витривалість). Одночасно ті "умови" Мехіко допомогли спортсменам швидкісно-силових видів показати високі спортивні результати. Було встановлено 30 Олімпійських рекордів і 14 світових. Унікальний стрибок у довжину Бімона – 8 м 90см, а також демонстрація техніки стрибка у висоту Р. Фосбері (розбіг по дузі і долання планки прогинаючись спиною де неї) справили на усіх неймовірне враження. Американський дискобол Артер вчетверте поспіль став Олімпійським чемпіоном.

У цій Олімпіаді в склад збірної входило 8 українських легкоатлетів, серед яких Якик В., Голубничий у спортивній ходьбі на 20 км посів 1 місце, В. Козир у стрибках в висоту посів 3 місце, із львівських легкоатлетів був Борковський Л. (стрибок у довжину 11 місце).

У легкоатлетичну програму наступних XX Олімпійських Іграх, які проходили в Європі, столиці Німеччини Мюнхені у 1972р. вразила усіх величезною кількістю учасників (7147 спортсменів) та умовами проведення.

З України збірну Союзу представляли 19 легкоатлетів, серед яких були і львів'янин П. Андрєєв, Л. Барковський, Й. Гамський, а Авілов М. (десятиборство). Борзов В. (100м, 200м), Бондарчук А. (метання молота) вибороли 4 золоті медалі. Срібні медалі завоювали В. Голубничий, В. Борзов (4х100м), Литвиненко десятиборство), Аржанов (800м). Ажілов М. у десятиборстві окрім золотої медалі встановив світовий рекорд (8454 очок), а Бондарчук - Олімпійський.

Ігри XXI Олімпіади проводилися у столиці Канади - Монтреалі. Чемпіоном Олімпійських Ігор тоді став український метальник молота Юрій Седих, а бронзову медаль завоював його тренер Бондарчук А.. До золотої медалі Мюнхена Авілов С. (десятиборство) додав бронзову, а Борзов Валерій був третім в бігу на 100м і естафеті 4х100 м. Випускниця Львівського державного інституту фізичної культури Пророченко Тетяна була третьою в естафеті 4х100м.

До наступних XXII Олімпійських Ігор готувалася Москва, але у зв'язку з введеням радянських військ в Афганістан і воєнними діями їх, президент США Картер закликав бойкотувати Ігри у Москві і перенести їх в іншу країну, на що згоди МОК не було. Тому відсутність легкоатлетів США і Федеративної Республіки Німеччини та інших націоналістичних країн значно знизила конкуренцію змагань.

Легкоатлети України, зокрема Седих Юій (метання молоту), Кисельов (штовхання ядра), Пророченко Т. 4х100м, Олізаренко Надія 800м з новим світовим рекордом, стали Олімпійськими чемпіонами.

У відповідь на бойкот проведення Олімпійських Ігор у Москві у наступних XXIII, у Лос-Анжелосі (США) 1984 року Радянський Союз об'явив бойкот і не брав участі.

Ретельно готувалася XXIV Олімпіада в Сеулі (Корея) 1988р., де Сергій Бубка став переможцем із новим олімпійським рекордом. У цих Іграх приймав участь львів'янин Тарнавецький Павло, метальних молота Седих Юрій посів 2 місце. Українські легкоатлети такі як: Авдеєнко Г. (стрибок у висоту), Віктор Бризгін (4х100м), Джигалова (4х100м), теж стали переможцями цих Олімпійських Ігор, срібло отримав Юрій Седих, бронзу Жулійова (10000 м), Рудольф Поварніцин (стрибок у висоту), Тетяна Самоленко (1500м).

### 3.2. Виступи українських легкоатлетів за часів незалежності.

У Барселоні 1992 року спортсмени України змагались ще під нейтральним прапором МОК. Досягнення українських легкоатлетів на Олімпіаді 1992 р.

(Барселона, Іспанія) були скромнішими порівняно з минулими Іграми. Відзначилися лише жінки. Золоті медалі отримали наші бігунки Ольга Бризгіна і Людмила Жигалова (4 х 400 м, 3:20,20 хв). Срібні нагороди завоювали Ольга Бризгіна (400 м, 49,05 с), Тетяна Самоленко (3000 м, 8:46,85 хв) та Інеса Кравець (стрибок у довжину 7,12 м).

Ювелійні XXVI Олімпійські ігри 1996 року в Атланті стали досить вдалим дебютом легкоатлетичої збірної команди незалежної України. Серед легкоатлетичних команд наша збірна посіла 7 місця залишивши позаду команди таких держав як Франція, Італія, Китай, Куба.

Першою олімпійською чемпіонкою незалежної України стала переможниця у потрійному стрибку (15,33) Інеса Кравець. У стрибках у висоту Інга Бабакова з результатом 201см посіла третє місце. П'ятою у стрибках у довжину була О. Шеховцова з результатом6,97м.

Вдалим був виступ метальників: у штовхавні ядра Олександр Багач виборов 3 місце (20,75), а Роман Вірастюк був шостим (20,45). Серед метальників молота 3 став Олександр Крикун з результатом 80,02 см, а Олександр Скварук - четвертим (79,92). Не вистачило лише 5см до бронзової медалі В. Павлиш (Харків). З результатом 19,30м вона посіла четверте місце. 7 місце посів метальник диска В. Сидорів, його результат63,78.

Позитивно можна оцінити виступ чоловічої естафетної команди 4х100 м у складі Констянтин Рурака, Сергій Осовича, О. Крамаренка, В. Дологодіна, яка посіла четверте місце, програвши тільки командам Канади, СІЦА та Бразилії. Жанна Пінтусевич у фінальному забігу на100м у жінок фінішувала восьмою (11,14).

На XXVII Олімпійських іграх в СіднеЇ (2000) команда легкоатлет і в України складалася з 57 спортсменів. Виступ команди приніс глибоке розчарування українським прихильникам легкої атлетики. У заліку наша команда посіла 24 місце. Медалі українській збірної принесли Олена Говорова у потрійному стрибку (14,96 м ) і Роман Щуренко в стрибках у довжину (8,31 м). Четверте місце у стрибках у довжияу посів Олексій Лукашевич (8,26 м). В фінальних забігах 100 і 200 м приймала участь Жанна Пінтусевич, де показала результати 11,20 (5 місце) та 22,66 (8 місце). П'ятими у своїх видах були Інга Бабакова (стрибки у висоту — 19бсм ) і Тетяна Терещук (400 м з/б —53,96). Сьоме місце в бігу на 5000 посів Сергій Лебідь і восьме — Г. Горбунко в бігу на 400 м з/б.

У 2004 року Олімпійські ігри повернулися на свою батьківщину в Грецію (Афіни). У змаганнях з легкої атлетики приймали участь 2000 спортсмен і в з 197 країн світу (20% від усіх спортсменів, як і виступали в інших видах програми). Результати переможців у 28 видах з 46 перевищували результати чотирирічної давнини.

У склад української збірної увійшли 50 спортсменів — легкоатлетів. Вони вибороли 4 медалі (одна золота, одна срібнаі дві бронзові) і за цим показником поділили 8 місце зі спортсменами Великобританії.

Найуспішніше з українських легкоатлетів виступив Юрій Білоног, який виграв золоту нагороду в секторі для штовхання ядра (проте через 9 років був дискваліфікований за рішенням ВАДА). Сенсаційно виступила на дистанції 100 м з бар'єрами Олена Красовська, яка виборола срібну медаль з результатом 12,45. Успішно вистулила і інша бар'єристка, але на дистанції 400м - Тетяна Терещук. У півфіналі встановила рекорд України (53,37), а у фіналі змогла фінішувати третьою (53,44).

Найкраще з укранських спортсменок у стрибках у висоту вистулила Віта Стьопіна, яка подолала планку на висоті 202см, і тільки за спробама програла чемпіонці світу Хестрі Клуге (ПАР) і посіла трете місце. Ірина Міхальченко з результатом 196 см залишилася на 5 місці, а Інга Бабакова з 193см — на 9-му. Ще кілька українських легкоатлетів боролася за місце на п'єдесталі пошани, але у підсумку залишилися на 5 місці. Це О. Антонова (метання диску — 65,75), Андрій Соколовський (стрибки у висоту — 232 см), Іван Гешко 5 місце (біг на1500м - 3.35,82). З результатом 440 см Анжела Балахонова посіла шосте місце в стрибках з жердиною, а Наталія Добринська набравши 6255 очок закінчила змагання у семиборстві сьомою. Восьмими у підсумковому протоколі змагань були Т. Ляхович (метання спису — 62,75) і І. Секачова (метання молота —70,40). Взагалі, виступ легкоатлетів України на Олімпіаді — 2004 року видався більш вдалим, ніж на попередній Олімпіаді —2000 року у Сіднеї.

У Пекіні (2008 рік) у складі збірної України на іграх було 73 легкоатлети. Наталія Добринська виборола 1 місце у семиборстві набравши 6733 очка, Ірина Ліщинська 1500 м посіла 2 місце (4:01,63), а Наталія Тобіас була 3 місце (4:01,78), Денис Юрченко стрибок із жердиною виборов 3 місце (5 м 70 см), Олена Антонова метання диска посіла 3 місце з результатом 62 м 59 см.

Проте, окрім медальних виступів, близькими були до потрапляння на п'єдистал пошани інші наші спортсмени. Ганна Мельниченко семиборство (6165) та Віктор Кузнєцов потрійний стрибок посіли 8 місце (16,68), Юрій Білоног у штовханні ядра виборов 6 місце (20,63), Олексій Касянов у десятиборстві зайняв 10 місце (8238). Юлія Кревсун на дистанції 800 м посіла 7 місце (1:58,73), Анна Міщенко на дистанції 1500 м здобула 9 місце (4:05,15), Анастасія Рабченюк у бігу на 400 м з/б (53,96) та Віта Паламар у стрибках у висоту (199 см) посіли 5 місця, Вікторія Стоьпіна стрибок у висоту посіла 12 місце (193 см), Ольга Саладуха у потрійному стрибку завершила змагання на 9 місці (14,70).

На Олімпійський грах у Лондоні 2012 ріку у складі збірної України було 78 спортсменів серед яких 31- чоловік та 47 – жінок. На іграх у Лондоні легкоатлети завоювали 3 бронзові нагороди та посіли 24 загальнокомандне місце.

Серед медалістів були Ольга Саладуха у потрійному стрибку ( 14,79), естафетна команда в бігу 4х100м у складі Олесі Повх, Христини Стуй, Марії Рємєнь та Єлізавети Бризгіної (42,04) та естафетної команди 4х400м (3:23,95).

Проте близькими до нагород були також Олексій Сікорський у метані молота 4 місце (78,25), у стрибках у висоту Богдан Бондаренко (2,29) та Андрій Проценко (2,25) посіли 7 та 9 місце, Олексій Касьянов у 10-ві посів 7 місце із сумою очок 8283, у 7-ві Людмила Йосипенко (6618) була 7, а Ганна Мальниченко (6392) посіла 10 місце, Ганна Князєва у потрійному стрибку посіла 4 місце (14,56).

У 2016 році у Ріо-де-Жанейро, нашу країну представляло 65 спортсменів, серед них 19- чоловік та 46 – жінок. Наша команда виборола лише одну бронзова нагороду та посіла 36 загальнокомандне місце.

Отже, 3 місце у стрибках у висоту посів Богдан Бонбаренко (2,33), а 4 місце виборов Андрій Проценко (2,33), який лише по спробах поступився Богдану. Ірина Геращенко у стрибках у висоту (1,93) посіла 10 місце, Дмитро Косинський у метанні спису виборов 5 місце (83,95). Жіноча естафетна команда 4х400 м посіла 5 місце (3:26,64), а на дистанції 4х100 м виборола 6 місце (41,36). У метані молота Євген Виноградов здобув 11 місце (74,11). На дистанції 400м Ольга Земляк посіла 7 місце (51,24).

http://noc-ukr.org/about/history/

**Базова література**:

1. Белих М.О., Богачик П.Т., Синицький З.П. Легкоатлети України. 2-е доповнене і перероблене видання - Київ "Здоров'я",1979р.
2. Волошин А., Ксензенков. Час олімпійських стартів: нариси - Київ ”Веселка”,1970р.
3. Вацеба О. Нариси в історії спортивного руху в Західній Україні - Івано-Франківськ “Лілея” - НВ, 1997р.
4. Максименко Г.М. Спортивно-педагогічне вдосконалюваная /легка атлетика/ - Київ “Вища школа”,1992р.
5. Платонов В.Н., Гуськов С.Н. Олимпийский спорт. Учебник /в 2 кн./- К,:Олимпийская литература,1994р.